

РОЗДІЛ V. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

УДК 792.8:[373:378](510)

А. І. Максименко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ НАРОДНО-СЦЕНІЧНОГО ТАНЦЮ В ПОЗАШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті окреслюються сучасні перспективи розвитку народно-сценічного танцю в позашкільних навчальних закладах; розглядаються основні методи навчання народно-сценічного танцю; виділяються методичні прийоми при засвоєнні танцювального матеріалу за рівнями підготовки.

***Ключові слова:** методика викладання, народно-сценічний танець, позашкільна освіта.*

Постановка проблеми. Останніми роками в хореографічній позашкільній освіті відбуваються інноваційні процеси (масове захоплення сучасними напрямками танцювального мистецтва). Тому сьогодні провідною метою стає збереження національних танцювальних традицій, відродження та модернізація в сучасних умовах методичних основ народно-сценічного танцю. Хореографічне мистецтво в цілому та народно-сценічний танець зокрема складає невід'ємну частину художньо-естетичного виховання позашкільної освіти, що дає можливість дітям досконало оволодіти красою та виразною мовою рухів, сприяє формуванню постанови тулубу, розвиває фізичну силу та витривалість при виконанні технічних та методичних складових народного танцю. Завдячуючи системі хореографічного навчання та виховання, якими володіє народно-сценічний танець, діти долучаються до розвитку танцювальних та музичних здібностей що допомагають більш досконалому та тонкому сприйняттю професійного хореографічного мистецтва.

Аналіз актуальних досліджень. Окремі аспекти розвитку народно-сценічного танцю та хореографічного мистецтва в цілому розглядались у працях Л. Бондаренко [1], В. Верховинець [2], О. Голдрич [3], Г. Гусев [4], а також багатьма педагогами й керівниками професійних і самодіяльних танцювальних колективів України.

Мета статті – проаналізувати методику викладання народно-сценічного танцю в умовах позашкільного навчального закладу, що зумовило вирішення таких завдань:

- схарактеризувати методи викладання народно-сценічного танцю;
- розглянути особливості викладання народно-сценічного танцю в позашкільному навчальному закладі за рівнями підготовки.

Виклад основного матеріалу. Позашкільна освіта спрямовує своє зусилля на естетичне виховання підростаючого покоління засобами хореографічного мистецтва й розвиток інтелектуальних, творчих здібностей особистості дитини на основі надбань культури й мистецтв українського народу, народних традицій. Позашкільні навчальні заклади у своєму арсеналі мають усі можливості для художньо-естетичного виховання дітей та оволодіння основами високого художнього смаку, бажання займатися улюбленим видом мистецтва [5, 26].

Навчально-виховний процес у позашкільних навчальних закладах здійснюється диференційовано відповідно до індивідуальних можливостей, інтересів, нахилів дитини з урахуванням їх психофізіологічних особливостей, стосовно змісту позашкільної освіти – значне місце належить українській національній ідеї, духовності, демократичним засадам навчання і виховання, гуманістичним цінностям. Основними формами роботи в позашкільних навчальних закладах є гуртки, групи, студії, секції та інші творчі об'єднання які класифікуються за трьома рівнями навчання: початковий, основний, вищий.

Народно-сценічний танець є фундаментом для оволодіння всіма іншими танцювальними напрямками. Навчання народно-сценічного танцю передбачає опанування танцювальною технікою як основою для втілення хореографічного образу, що органічно поєднується з музикою – важливим компонентом у хореографічному вихованні [6, 29].

Домінуючими основами виникнення й розвитку народно-сценічного танцю та методики його викладання є: потреба суспільства у збереженні та розвитку національної танцювальної культури; практика хореографічної освіти й виховання яка спрямована на теорію та методику викладання народно-сценічного танцю до модернізації та розробки нових положень;

прогресивні ідеї про зміст і шляхи виховання гармонійно розвиненої особистості; постанови уряду про стан і шляхи вдосконалення культури й мистецтва в Україні; результати досліджень як у галузі теорії та методики викладання народно-сценічного танцю, так і в суміжних напрямках хореографічного мистецтва [6, 4].

Методика викладання народно-сценічного танцю – історично сформована сукупність специфічних засобів і методів системи хореографічного мистецтва. Підпорядковуючись закономірностям загальної педагогіки, танцювальна педагогіка спирається на дидактичні принципи: науковості та доступності навчального матеріалу, наочності при вивченні нового матеріалу, міцності знань, умінь і навичок, активності творчої діяльності дітей, їх самостійності, зв'язку навчального матеріалу з життям та інтересами дітей.

Перебуваючи в постійному розвитку народно-сценічний танець у своєму арсеналі використовує прогресивні методи та збагачує палітру виразних засобів відповідно до вимог часу. Шалений попит на оволодіння сучасними напрямками хореографічного мистецтва витісняє народну хореографію та намагається відвести їй другорядне місце, тому методика навчання основам народно-сценічного танцю вимагає від керівника дитячого хореографічного колективу постійно знаходитися в пошуках нових варіативних танцювальних рухів, оскільки застосування шаблонних, застарілих прийомів може призвести до знищення в дитини творчого потенціалу. Зацікавленість дітей народно-сценічною хореографією можлива тільки тоді, коли керівник дитячого хореографічного колективу у своїй роботі буде використовувати сучасні методичні прийоми, які будуть базуватися на науково-теоретичних положеннях, та підпорядковуватимуться принципам дидактики.

Організація роботи в дитячому хореографічному колективі позашкільного навчального закладу забезпечується добром методичних прийомів, що викликають у дітей бажання творчості. Залежно від поставлених завдань керівник на заняттях використовує різноманітні методи навчання (інформаційно-рецептивні, евристичний, дослідницький, репродуктивний), частіше всього поєднуючи їх. До основних методів належать: - *показ*, що застосовується при вивченні нового руху, пози, самостійного руху рук, голови, корпусу, та при досконалій техніці подачі танцювального руху набуває відповідної естетичної форми. Цей метод можна назвати й методом розчленованого руху. Тільки після послідовного вивчення всіх деталей педагог поєднує їх і працює над формою всього руху. І. Сеченов

зазначав, що жоден рух не буває без мислення, а роль образу він розцінював як регулятор поведінки. Саме тому завдання педагога при показі полягає не тільки в тому, щоб навчити дітей просто бачити рух, але, головним чином, дати в ньому образне розуміння усієї форми [3, 22]; *зразок* – це правильне, емоційне, виразне виконання педагогом завдання, яке він ставить перед дітьми, що сприяє міцному засвоєнню матеріалу, стимулює розумову діяльність та є передумовою якісного виконання; *словесний метод* – це вміння користуватись словом. Методичні прийоми вивчення танцювальних рухів і танцювальних зразків народно-сценічної хореографії не можуть існувати без словесних пояснень, вказівок. Користуватися словом та інтонацією керівник повинен обережно й артистично, щоб не принизити, не образити дитину, в голосі керівника дитячого хореографічного колективу повинно звучати бажання допомогти дитині поступово розкрити у кожному завданні ще не відомі їй можливості. Перед показом руху педагог характеризує його, розкриває значення, яке він матиме для танцю, підкреслює показом спочатку в загальній точній формі, а потім – кожного нюансу зокрема, говорячи про значення його для загальної форми танцю [3, 24]; *музичний супровід як методичний прийом* є одним із найсильніших засобів виховання. Прослуховуючи музику незалежно від бажання та свідомості, виникають певні думки, почуття, образи, збагачується емоційна сфера дитини, яка впливає на якість виконання танцювальних рухів. Підбір музичних творів за змістом відповідно до національної приналежності танцювального руху, повинні відповідати внутрішньому світові дитини, відповідати характеристиці танцювальних образів.

Засвоєння дітьми методики виконання танцювально-лексичної групи рухів, тобто абетки народно-сценічної хореографії порівняно з класичною та сучасними напрямками хореографічного мистецтва дасть можливість дітям застосовувати свої знання під час виконання танцювальних етюдів і танцювальних композицій, що впливають на зацікавленість усім навчально-виховним процесом. Шлях виховання в дитини любові до народно-сценічної хореографії досить складний і тривалий, тому прищеплення інтересу до занять із хореографії залежить не тільки від керівника дитячого хореографічного колективу, не від тих методів, які він застосовує, а насамперед від створення атмосфери, у якій дитина може радісно та плідно працювати. Застосування психофізіологічних особливостей розвитку дітей дасть можливість керівнику розраховувати методичне навантаження на дітей при оволодінні всією палітрою танцювальних рухів з урахуванням їх фізичних можливостей, на розкритті яких ми зосередимо свою увагу детальніше.

Заняття з дітьми початкового рівня вчителю, керівнику дитячого народного хореографічного колективу доцільно розпочинати з найпростіших технік і методики вивчення танцювальних рухів, тобто лексики народно-сценічного танцю в ігровій формі, яка базується на постановці тулубу, вивченні позицій рук, ніг. Техніка виконання танцювальних рухів поступово ускладнюється та наповнюється змістовністю відповідно до характеристик танцювального образу. Методична складова початкового рівня передбачає навчання дітей, майбутніх танцівників довільно користуватися рухами для подальшого складання та засвоєння танцювальних комбінацій на матеріалі танців народів світу.

Оволодіння лексикою народно-сценічного танцю дітей основного рівня передбачає поглиблене вивчення теоретичних основ і послідовне опанування різноманітних технік виконання танцювальних комбінацій складених на лексичному матеріалі різних національностей. Вихованці основного рівня спрямовують свої зусилля на оволодіння не лише технічною основою танцювального руху, але й опановують образно-лексичну характеристику приналежності руху. Основна мета завдань націлена на формування вмінь і навичок, реалізацію творчої діяльності через виконання робіт, художньо-естетичне пізнання світу, індивідуальний підхід до творчої роботи, сприйняття прекрасного в танцювальному образі, надає дітям змогу набути майстерності у виконанні технічних рухів народно-сценічного танцю.

Вищий рівень оволодіння танцювально-хореографічною майстерністю дає можливість якнайкраще розвинути художні здібності та творче мислення учнів і задовольнити їхню потребу в самореалізації, підвищити зацікавленість хореографічним мистецтвом в цілому та покращити методичні навички для подальшого ускладнення технічної і методичної основи танцювальних рухів, що дає можливість дітям, які мають бажання продовжити навчання тобто оволодіння професійною танцювальною майстерністю в танцювальному колективі народно-сценічного танцю з подальшою професійною мистецькою орієнтацією. Вищий рівень хореографічної майстерності передбачає вивчення основ художньої інтерпретації танцювальних рухів та основ композиції, танцювальної комбінації, етюдів чи танцювального номеру. З учасниками танцювального колективу вищого рівня навчання доцільно проводити індивідуальні заняття для вдосконалення їхньої танцювальної майстерності. Керівникові танцювального хореографічного колективу потрібно зосередити свою увагу на навчально-виховному процесі, формуванні культурно-естетичного світогляду дітей, вивчення народних обрядів і звичаїв народів

світу, виховання шанобливого ставлення до духовних цінностей українського народу та його мистецьких надбань на ниві танцювальної майстерності.

Керівник танцювального хореографічного колективу народного спрямування повинен дбайливо підходити до подачі танцювального матеріалу відповідно до даного рівня. Тих знань які отримані у вищому навчальному закладі педагогічного спрямування не достатньо для повноцінної роботи в танцювальному колективі. Різновікові критерії танцювального дитячого колективу потребують від керівника спостережливого навчання, тому що в танцювальний хореографічний колектив позашкільного навчального закладу відбираються діти не лише за віком, але для відповідності танцювального твору художньо-естетичному запиту за ростом. Як завжди зріст дитини відіграє велике значення при побудові рисунку хореографічного номеру, для повноцінного сприйняття глядачем танцювального твору ніхто з дітей не повинен відрізнятись і при цьому не почувати себе «білою вороною», що як завжди викликає у дітей сором'язливість, а в однолітків посмішку. Тому в роботі керівника дитячого хореографічного колективу ми вважаємо за доцільне запропонувати та використовувати ще один метод навчання – це спостережливість, який дасть можливість стабілізувати ситуації які виникають в колективі, а першочергово це ситуація психологічної дії на дитину, яка відрізняється від інших. Не в інтелектуальному розумінні, а у фізіологічному.

Висновки. 1. Методика викладання народно-сценічного танцю – історично сформована сукупність специфічних засобів і методів системи хореографічного мистецтва. Найголовнішими у викладанні народного танцю є такі методи, як показ, зразок, словесний метод, музичний супровід. Методика перебуває в постійному розвитку, змінах, збагачується новими методами і прийомами відповідно до вимог часу, тому ми маємо змогу запропонувати для подальшого вивчення та дослідження метод навчання – спостережливість, який дасть можливість стабілізувати ситуації які виникають у дитячому хореографічному колективі.

2. Підкоряючись закономірностям загальної педагогіки, народно-сценічний танець спирається на дидактичні принципи: науковості й доступності навчального матеріалу, наочності під час вивчення нового матеріалу, міцності знань, умінь і навичок, активності творчої діяльності дітей, їх самостійності, зв'язку навчального матеріалу з життям та інтересами, особлива увага зосереджується на методиках його викладання в позашкільних навчальних закладах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко Л. Методика хореографічної роботи в школі / Л. Бондаренко. – К. : Музична Україна, 1971. – 266 с.
2. Верховинець В. Теорія українського народного танцю / В. Верховинець. – К. : Музична Україна, 1990. – 149 с.
3. Гончаренко Ю. Моніторинг процесу викладання хореографії у системі загальноосвітніх закладів України / Ю. Гончаренко // Вища школа. – 2011. – № 4. – С. 33–37.
4. Коваль П. Педагогічні засади розвитку особистісних якостей молодших школярів засобами ритміки та хореографії / П. Коваль // Обдарована дитина. – 2011. – № 12. – С. 44–47.
5. Попик О. Виховання творчої особистості молодшого школяра засобами хореографічного мистецтва в позашкільних навчальних закладах / О. Попик // Педагогічний дискурс. – 2012. – № 13. – С. 281–284.
6. Островська К. Український народно-сценічний танець у системі освіти / К. Островська // Культура України. – 2010. – Вип. 30. – С. 26–29.

РЕЗЮМЕ

Максименко А. И. Методика преподавания народно-сценического танца во внешкольных учебных заведениях.

В статье доказывається, что методика преподавания народно-сценического танца – исторически сложившаяся совокупность специфических средств и методов системы хореографического искусства. Подчиняясь закономерностям общей педагогики, танцевальная педагогика опирается на дидактические принципы: научности и доступности учебного материала, наглядности при изучении нового материала, прочности знаний, умений и навыков, активности творческой деятельности учащихся, их самостоятельности, связи учебного материала с жизнью и интересами учащихся, особое внимание сосредотачивается на методиках его преподавания: практика общественной жизни; практика хореографического образования и воспитания, в которой проверяются на жизнеспособность все теоретические положения; прогрессивные идеи о содержании и пути воспитания гармонично развитой личности; постановления правительства о состоянии и путях совершенствования культуры и искусства в стране; результаты исследований как в области теории и методики преподавания народно-сценического танца, так и в смежных дисциплинах.

Ключевые слова: методика преподавания, народно-сценический танец, внешкольное образование.

SUMMARY

Maksimenko A. Methods of teaching folk stage dance in extracurricular schools.

The article outlines the prospects of the development of modern folk stage dance in extracurricular schools. The basic methods of teaching folk dance stage are defined. The instructional techniques in mastering the material for dance backgrounds are allocated.

The author stresses that the leading aim is to preserve the national traditions of dance, revival and modernization in modern conditions methodical bases of folk stage dance. Choreographic art in general and the national stage dance in particular is an integral part of the artistic and aesthetic school education that allows children to master the language of beauty and expressive movements contributes to resolution body, develops physical strength and stamina while performing technical and methodological components of folk dance.

The extracurricular institutions have got all opportunities for artistic and aesthetic education of children and mastering the basics of high artistic taste, desire to favourite art form.

It is proved that the methods of teaching folk stage dance is a historically developed set of specific tools and techniques of choreographic art. According to the laws of general pedagogy, dance pedagogy is based on the didactic principles as well: scientific and availability of educational material, the visibility in the study of new material, the strength of knowledge and skills, creative activity of the students, their independence, communication of educational material to the life and interests of the pupils.

Special attention is focused on such teaching methods as: the practice of public life; choreographic practice of education and training, which tests the viability of all the theoretical positions; progressive ideas about the content and the way of education a harmoniously developed personality; government regulations on the status and ways to improve the culture and art in the country; the results of research in the theory and methodology of teaching folk dance stage and related disciplines.

Key words: *methods of teaching, folk stage dance, non-formal education.*